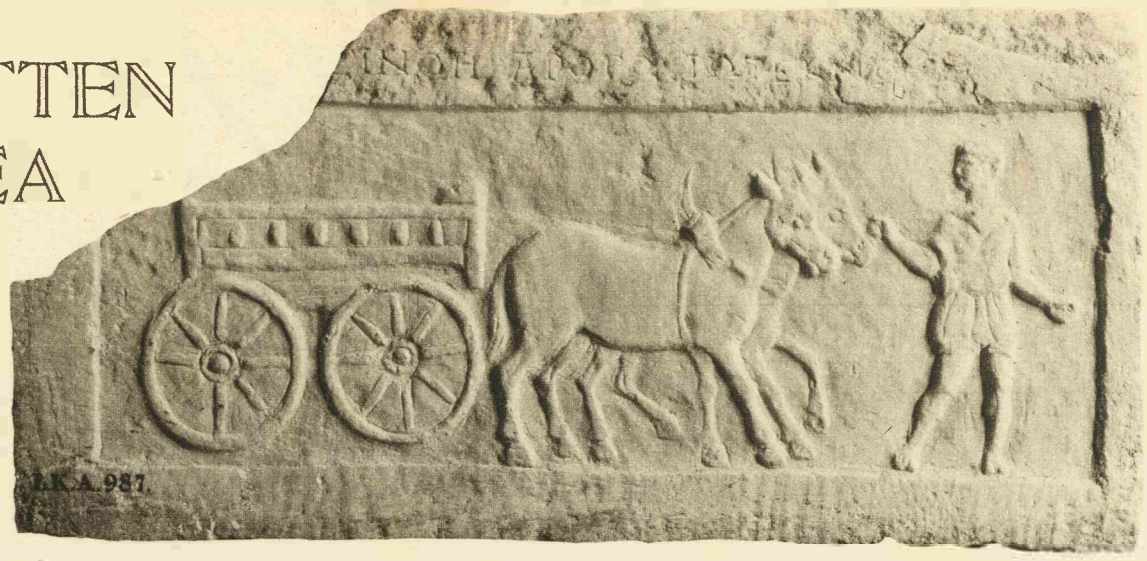
DE KUNSTSCHATTEN IN ONZE MUSEA

De afdeeling Grieksche Sculptuur en Ceramiek in het Rijks=Museum van Oudheden te Leiden

Een laat voortbrengsel van beeldhouwkunst, waarbij de Grieksche invloed nog wel valt waar te nemen, doch dat ook gedeeltelijk van de Romeinsche kunst afhankelijk is. Het losse en gracieuze van de oude Grieksche kunst heeft hier plaats gemaakt voor tamelijk primitieve vormen.

ooals wij reeds in ons vorig nummer mededeelden, hadden wij, nu ons tijdschrift wederom in zijn oude formaat van 20 pagina's verschijnen gaat, de ontwerpen gereed liggen voor verschillende nieuwe rubrieken, die wij geregeld zullen opnemen. In dit nummer maken wij met één daarvan een aanvang. Onder den algemeenen titel: „De kunstschatten in onze musea", zullen wij een serie artikelen brengen, die in woord en beeld de aandacht zullen vestigen op de verschillende kunstverzamelingen, die onze musea rijk zijn. Als eerste van deze serie volgt er hieronder een over de afdeeling Grieksche sculptuur en ceramiek in 't Rijksmuseum van Oudheden te Leiden. De foto's, die wij hierbij afdrukken, werden ons met goedvinden van de directie, welwillend verstrekt door den amanuensis van het museum, den heer J. Bijtel, voor wiens hulp wij hierbij onzen dank betuigen.

***

Niet om niets worden de Grieken het volk der schoonheid genoemd. Wat hen kenmerkt in al hun levensuitingen is, dat zij alles wat zij aanraken, verheerlijken en veredelen door een diepe en innige, eenvoudige en toch grootsche schoonheid. Vooral voor de schoonheid der uiterlijke vormen waren zij ontvankelijk: reeds in de verre oudheid trachtten zij door dans en gymnastiek het menschelijk lichaam te verfraaien en te ontwikkelen. De economische en maatschappelijke toestanden waren bovendien oorzaak, dat zich een krachtig en frisch kunstleven kon ontwikkelen. Men woonde er in steden, die niet door een overbevolking werden benauwd of verduft. De vrije burger liet er den arbeid verrichten door zijn slaven, zoodat hemzelf den tijd bleef om zich te wijden aan een hoogere cultuur en te bereiken zijn ideaal, dat vóor hem stond als een vereeniging van het schoone en het goede. En dat ideaal, de vereeniging van het goede en het schoone tot de hoogste harmonie, heeft de Helleen weten weer te geven in zijn kunstwerken, die thans nog de wereld in verbazing en bewondering brengen, en waarvan de invloed door de eeuwen heen van een heilzame werking is geweest op de kunstuitingen van andere volkeren. In latere tijden, wanneer men zich na perioden van verwarring en verlangend zoeken naar nieuwe uitdrukkingsvormen, verdiept in de studie der antieke kunst, weet zij de menschheid tot nieuwe scheppingen te begeesteren en te inspireeren door haar groote eenvoud en voornaamheid. Wanneer de Gothiek in de veelheid van haar eigen versierselen en verfraaiingen dreigt te verstikken, is het de kunst der Grieken die nieuwe inzichten opent en een uitweg wijst uit den doolhof; en wanneer, nog later, de Barok- en Rococostijl te verwilderen schijnt en gaat ontaarden in een stijlloosheid, weet men zich wederom te redden in de eenvoud dezer klassieke kunst. En ook thans nog begeestert zij onze kunstenaars tot nieuwe scheppingen. 't Is waar, wij staan onafhankelijker tegenover de antieken; wij zijn uitgegroeid boven de oude stelling, dat slechts in de navolging van hen, ware kunst te geven zou zijn, maar zooveel te grooter en dieper is ook de vereering, die ons geslacht hun uit vrije beweging bewijst en . . . die zij ook verdienen. De ontdekkingen en opgravingen der laatste eeuw hebben ons eerst op juiste wijze in het wezen van de Grieksche kunst ingewijd, want wij hebben daardoor leeren zien, dat wij tegenover haar niet als tegenover een groote eenheid staan, waaruit zich onveranderlijke wetten laten afleiden, maar dat ook hier wel degelijk de stijgende en dalende lijn is te onderscheiden, die een tijd van voorbereiding, een bloeitijd en een inzinking aantoont. Door geleerde navorschers toch is aangetoond, dat reeds plm. 1500 voor Christus in Mycene en op 't eiland Creta de kunstzin van de Grieken, zij het ook nog primitief, tot uiting kwam. De voortbrengselen van dien tijd kenmerken zich door hun stijve, geijkte vormen. Langzamerhand is men zich toen gaan wenden tot de natuur; de latere kunstenaars legden zich meer en meer toe op ongedwongenheid van vorm en gestalte en eindelijk kwam men er toe in houding en gelaat de uitdrukking der inwendige gewaarwording te leggen. Het eerste tijdperk van den bloei der Grieksche beeldhouwkunst valt ongeveer in de eerste helft der 5e eeuw voor Christus. Dan verdwijnt reeds alle stijfheid in vormen en legt men zich niet meer alleen toe op het nabootsen der natuur, maar tevens op het weergeven der fraaiste lichaams-

Vrouwekopje uit het tijdperk der Grieksche ideale sculptuur.

Satyrkop uit het tijdperk der Grieksche ideale sculptuur.

vormen, waarin bevalligheid en gratie, kracht en soberheid zich vereenigen. Daarna ondergaat de kunst van de wijziging in zeden en gewoonten den invloed. De kalme en deftige vormen treden op den achtergrond en hun plaats wordt ingenomen door meer weelderige: de voormalige eenvoudigheid begon te wijken voor de meer zinnelijke opvattingen van het Oosten. De Grieksche kunst verplaatste zich over het algemeen naar de rijken van machtige naburen en breidde zich uit, aanvankelijk over Klein-Azië en later ook naar het verre Westen. Tegen het einde van dit tijdperk, in het midden der 2e eeuw, begon de aloude kunst opnieuw te Athene te bloeien. Men volgde de oude meesters na en schiep wel voortreffelijke kunstwerken, maar alle oorspronkelijkheid en frischheid ontbraken eraan. In het einde der 2e eeuw n. Chr. ongeveer gaat de Helleensche kunst voorgoed ten onder door de overheersching der Romeinen. De overgang tot de Romeinsche kunst vinden wij bij de Etruscers en Latijnen. Hier ontwaart men den oud-Griekschen stijl, die gewijzigd is door een Oostersche opvatting. Daarover hopen wij in een volgend artikel echter nader te spreken.

***

De Grieksche sculptuur was, evenals iedere kunst, idealiseerend, maar toch gegrond in een werkelijkheid, die den meester omringde en bekoorde.

Wanneer onder den beitel van den beeldhouwer de Goden van den Olympos de schoonsten onder de menschen worden, vergoddelijkt de kunstenaar omgekeerd de schoonheid van den mensch, en zoo ontstaat een wisselwerking tusschen zijn ideaal en de realiteit, die tot resultaat heeft, dat de menschelijke schoonheid een schitterenden glans verkrijgt en die er tevens voor behoedt, dat zijn scheppingen onder den invloed komen van mystiek of symboliek. Meer dan eenig ander volk begrepen de Grieken de wetten der plastische schoonheid

De beroemde Leidsche Dionysos, een Grieksch origineel werk uit de 2e eeuw voor Christus.